

КУЛЬТУРА

штотыднёвая грамадска-палітычная газета

выдаецца з кастрычніка 1991 года

№ 32 (1679)

9 жніўня 2024 г.

Мінскі абласны краязнаўчы музей адзначае юбілей. Сёлета ўстанове 65. На фота: дырэктар музея Алена Чарнецкая дэманструе гонар калекцыі — залатканы кунтушовы пояс Слуцкай мануфактуры.

Фота Уладзіміра ШЛАПАКА

Памяці вызваліцеляў

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падчас рабочай паездкі ў Смалевіцкі раён азнаёміўся з рэканструкцыйна-мемарыяльнага комплексу “Курган Славы”.

У першую чаргу Кіраўнік дзяржавы ўсклаў кветкі да падножжа Кургана Славы, а потым дазнаўся пра ход рэканструкцыі верхняй пляцоўкі мемарыяльнага комплексу.

Старшыня Мінскага аблвыканкама Аляксандр Турчын далажыў Прэзідэнту аб этапах фінансавання будаўніча-монтажных работ і планах па іх завяршэнні. Акрамя добраўпарадкавання, мяркуецца далей пашыраць экспазіцыю тэхнічнай часоў Вялікай Айчыннай вайны. Таксама Прэзідэнту агучылі прапанову пабудавань музей гісторыі Узброеных Сіл Беларусі на тэрыторыі мемарыяльнага комплексу.

Летась у ім пабывала каля 105 тысяч чалавек. “Мы ставім для сябе мэту як мінімум у два разы павялічыць наведвальнасць Кургана Славы”, — заявіў Аляксандр Турчын.

З мінулага года ў мемарыяльным комплексе праходзіць чарговая рэканструкцыя. Будаўніча-монтажныя работы праведзены на цэнтральнай лэсвіцы і месцы ўскладання кветак, рэканструяваны фантан, рэзервуары для захоўвання вады, сістэма аўтаматычнага паліва, інжынерныя сеткі, паркоўка, будынак адміністрацыі, сетка вонкавага асвятлення. Таксама ў парку ўстаноўлены мультымедыійныя экраны, папоўнена экспазіцыя ваеннай тэхнікі. Рэканструкцыя і рэстаўрацыя лэсвіцы для пад’ёму на Курган Славы запланаваны на другую палову 2024 года.

Паводле сайта president.gov.by

З нарады

Чарговая апаратная нарада першага намесніка міністра культуры Рэспублікі Беларусь Валерыя Грамады з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства адбылася 6 жніўня. Дзякуючы сродкам відэасувязі ўдзел у сходзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Між іншага на пасяджэнні абмяркоўваліся пытанні аб выкананні сацыяльных стандартаў, аб стане работы па разглядзе зваротаў грамадзян і юрыдычных асоб па выніках першага паўгоддзя 2024-га, а таксама аб ходзе падпіскі на другое паўгоддзе 2024-га на газету “Культура” і часопіс “Мастацтва”.

Таленты Міншчыны

Выставачны сезон ля Кургана Славы працягваецца. У летні час пры мемарыяльным комплексе разгортваецца экспазіцыя пад адкрытым небам, прысвечаная 80-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Году якасці.

У гэтыя выходныя наведвальнікаў будзьць вітаць прадстаўнікі Бярэзінскага, Капыльскага, Мінскага, Мядзельскага, Смалевіцкага і Чэрвеньскага раёнаў. Гасцей чакаюць экспазіцыі цэнтраў культуры і музеяў, вытворчых і сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, якія раскрываюць розныя перыяды гістарычнага развіцця, сучасныя дасягненні Мінскай вобласці. Акрамя таго, запланаваны кветы, майстар-класы, рамесныя выставы і канцэрты аматарскіх мастацкіх калектываў.

Асабліва ўвага — забавам для дзяцей і падлеткаў.

Раней свае набаткі ўжо прэзентавалі творцы з Барысаўскага, Валожынскага, Лагойскага, Стараларожскага і іншых раёнаў Міншчыны. Мерапрыемствы праходзяць праз кожныя выходныя і карыстаюцца вялікім попытам, прычым не толькі сярод беларусаў, але і сярод замежных гасцей. Марафон выстаў прадоўжыцца па 25 жніўня.

Мемарыяльны комплекс “Курган Славы” створаны на 21-м кіламетры шашы Мінск — Масква ў гонар завяршэння вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У аснове маштабнага помніка — зямля з гарадоў-герояў Масквы, Ленінграда, Валгаграда, Севастопаля, Адэсы, Кіева і Брэсцкай крэпасці-героя. Урачыстае адкрыццё Кургана Славы адбылося ў ліпені 1969 года.

Напевы Бярэзіны і Віліі

У Докшыцкім краі гэтымі днямі гамоніць рэспубліканскі фестываль сяброўства і мастацтва “Дзве ракі”. Брэндавае мерапрыемства ладзяць ўжо ў восьмы раз.

Нягледзячы на досыць невялікі ўзрост, форум паспеў здабыць папулярнасць сярод беларусаў і замежных гасцей. Свята носіць сімвалічную назву: менавіта на гэтай зямлі знаходзіцца галоўны еўрапейскі водападзел, што размяжоўвае басейны Балтыйскага і Чорнага мораў. Тут бяруць пачатак Бярэзіна і Вілія. Вобраз дзвюх рэк стаў сімвалам горада. Нават на гербе, атрыманым яшчэ ў XVIII стагоддзі, выяўлены два збаны, з гарлавін якіх выцякаюць крыніцы.

Сёлета для гасцей фестывалю падрыхтавалі як улюбёныя мерапрыемствы, так і цікавыя навінкі. Як паведаміла дырэктар Цэнтра традыцыйнай культуры і народнай творчасці Докшыцкага раёна Святлана Вялічка, сярод новаўвядзенняў — адкрыты конкурс батлечных калектываў.

— Наш край лічыцца радзімай батлейкі Патупчыка, які цёплы гараджан сваім майстэрствам. У гэтым годзе ў рамках фестывалю

мы вырашылі ўпершыню правесці конкурс “Батлейка Патупчыка запрашае”. Ён адбудзецца на пляцоўцы каля Докшыцкай дзіцячай школы мастацтваў імя Н. Сакалоўскага. Менавіта ў гэтым месцы ў канцы XIX стагоддзя знаходзілася кірмашовая плошча, дзе і выступалі Патупчык.

Па традыцыі першы дзень — святкаванне Дня горада. У праграме — конкурс вакалістаў “Бярэзінскія напевы”, конкурс сямейнай творчасці “Кірмаш сямейных талентаў”, адкрыты пленэр мастакоў “Вілійскія замалёўкі”. Галоўнымі героямі тэатралізаванага абраду “Лебядзіная вярнасць” стануць маладыя сем’і. Яркая падзея будзе і парад працоўных калектываў “30 гадоў пад знакам якасці”.

Другі дзень, 10 жніўня, паненца ўрачыстым тэатралізаваным шэсцем “Дзве ракі збіраюць сяброў”, у якім паўдзельнічаюць творчыя калектывы Беларусі і замежжа. Сярод гасцей фестывалю — народны ансамбль песні “Лявоніха” Бярэзінскага раённага цэнтра культуры, вэральны калектыв “Ушачаначка” Ушачкага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці, народны калектыв прадэзійнікоў нацыянальных культур “Шматгалоссе” з Барысаўскага раёна,

ансамбль народнай песні “Завіруха” з Латвіі.

— Шэсце стартуе ад гарадскога Цэнтра культуры і працягнецца да парку “Заазэрны”, які на час фестывалю ператворыцца ў культурна-забаўляльны цэнтр з пляцоўкамі для дзяцей і моладзі. Там жа разгорнуцца спартыўныя спаборніцтвы: кубак дзвюх рэк па гравым спорце і рэгіянальны этап рэспубліканскіх спаборніцтваў па футболе сярод мужчынскіх камандаў П і лігі паміж Докшыцкім і Міёрскім раёнамі. У “Заазэрным” таксама пройдзе імправізаваны вернісаж, на якім свае работы прадэманструюць удзельнікі конкурсу сямейнай творчасці і пленэру “Вілійскія замалёўкі”. Таксама мы арганізуем літаратурны сквер. Да яго далучацца чальцы аб’яднання “Крыніцы”, — дадае Святлана Вялічка.

Завяршыцца ж фестывальная праграма выступленнем артыста Маладзёжнага тэатра эстрады Шыра і святочнай дыскаткай пад адкрытым небам.

Час танцаваць

Нацыянальная бібліятэка Беларусі ўпершыню зладзіць баль “Бібліятэчнае лета”. Свята для аматараў кніг, музыкі і танцаў адбудзецца заўтра.

У галоўную кніжную скарбніцу краіны завітае больш за сотню падрыхтаваных танцораў з розных куткоў Беларусі. Сярод удзельнікаў — групы Dancing time з Мінска, “Срэбраны век” з Гомеля, “Серпанцін” з Магілёва, “Паланэз” з Бабруйска ды іншыя. Спастрыгнуць асновы харэаграфіі наведвальнікам прапануюць падчас майстар-класаў.

У зале беларускай літаратуры разгорнецца майстэрня рэстаўратара, у зале нотных і аўдыявізуальных дакументаў можна будзе паслухаць музыку на вінілвадных пласцінках, а зала дакументаў па мастацтве запрашае на экскурсію па выставе, прысвечанай Эдгару Дэга. У галерэі “Лабірынт” запрадуе музычна-літаратурная гасціня. А бавіць час за шахматамі і шахматамі кліча “Гульніявы бальны салон”. Там жа можна паўдзельнічаць у дэтэктыўных забавах “Шэрлак Холмс” і “Знікненне на французскім прывдворным балі XVIII стагоддзя”.

Па старонках календара

■ **9 жніўня** 1947 года нарадзілася Ніна Міхайлаўна Паўлава — балерына. Народная артыстка БССР. З 1966-га — салістка Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР.

■ **9 жніўня** з’явіўся на свет Мацвей Львовіч Федароўскі (1927—1992) — акцёр, педагог. Заслужаны артыст БССР. У 1950—1960-м працаваў у Беларускай дзяржаўнай тэатры імя Я. Коласа, з 1961-га — у Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Я. Купалы. Адначасова з 1969-га выкладаў у Беларускай тэатральна-мастацкай інстытуце, з 1975-га — у Мінскім інстытуце культуры.

■ **10 жніўня** нарадзіўся Еўсцігней Афінагенавіч Міровіч (1878—1952) — драматург і тэатральны рэжысёр. Народны артыст БССР, прафесар. Быў мастацкім кіраўніком многіх тэатраў. У 1921—1931 гадах — мастацкі кіраўнік, у 1941—1945-м — рэжысёр Беларускага дзяржаўнага тэатра імя Я. Купалы. З 1945-га — мастацкі кіраўнік і загадчык кафедры майстэрства актёра Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

■ **10 жніўня** з’явілася на свет Ніна Фёдаруна Младзінская (1905—1995) — балерына, педагог. Заслужаная артыстка БССР. У 1947—1957 гадах — салістка Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР. З 1959-га выклдала ў Беларускай дзяржаўнай харэаграфічным вучылішчы.

■ **12 жніўня** нарадзілася Клаўдзія Фёдаруна Калітоўская (1911—2002) — артыстка балета. Заслужаная дзеяч культуры БССР. У 1933—1937 і 1945—1951 гадах — артыстка Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР. У 1951—1975-м — дырэктар Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага вучылішча.

■ **13 жніўня** з’явіўся на свет Анатоль Васільевіч Багатыроў (1913—2003) — кампазітар, педагог і грамадскі дзеяч. Народны артыст БССР і РСФСР, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, лаўрэат Сталінскай прэміі II ступені, Дзяржаўнай прэміі БССР, прафесар. Адзін з заснавальнікаў нацыянальнай беларускай оперы. Таксама Багатыроў лічыцца роднаначальнікам айчыннай кампазітарскай школы.

■ **14 жніўня** нарадзіўся Віктар Сазонавіч Пратасеня (1925—2001) — жывапісец. Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР. У 1973—1977 гадах — старшыня праўлення Беларускага саюза мастакоў.

Задаволіць патрэбы вяскоўцаў

Пастановай Савета Міністраў ад 12 ліпеня 2024 года № 507 “Аб змяненні пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 30 мая 2003 года № 724” прадугледжана комплексная карэкціроўка сістэмы дзяржаўных сацыяльных стандартаў. Папраўкі закранулі і галіну культуры.

Карэкціроўка праведзена з мэтай далейшага паляпшэння ўмоў жыццяздзейнасці і грунтуецца на аналізе ўкаранення і выканання сацыяльных стандартаў абслугоўвання насельніцтва ў гарадах і раёнах рэспублікі, асабліва ў сельскай мясцовасці.

Унесены змяненні, што тычацца паслуг у сферы культуры ў аграгарадках. У адпаведнасці з сучаснымі патрабаваннямі для аказання гэтых паслуг дастаткова не менш за адну арганізацыю, якая прапануе паслугі клубу і бібліятэкі. Таксама — пры ўзгаднен-

ні з абласным выканаўчым камітэтам — паслугі клубу і бібліятэкі могуць аказвацца найбліжэйшымі ўстановамі, у зону абслугоўвання якіх уваходзяць аграгарадкі на адлегласці, не большай за пяць кіламетраў.

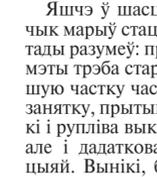
Наперад, да вяршынь!

▲ Навучэнка Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Сафія Шкулепа, канцэртмайстар Алена Афанасьева

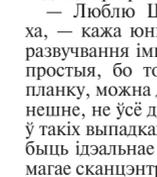
Адкрытыя дзіцячыя Дэльфійскія гульні дзяржаў – удзельніц Снд прайдучь з 30 верасня па 5 кастрычніка ў Бішкеку. Беларусь прадставіць сваю каманду. Адбор чальцоў быў арганізаваны ў розных намінацыях. З некаторымі канкурсантамі мы пазнаёмліся ў Рэспубліканскай гімназіі-каледжы пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, дзе кампетэнтная камісія праводзіла праслухоўванне юных скрыпачоў, піяністаў, спевакоў-народнікаў і выканаўцоў эстрадных песень.

Навучэнец Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі **Кірыл Беларукоўскі** выйшаў на сцэну першым з канкурсантаў. Сабраны, знешне спакойны, сеў за раяль. І паліліся ў залу дзівосныя мелодыі...

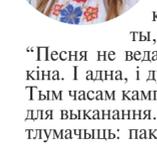
Яшчэ ў шасцігадовым узросце хлопчык марыў стаць вялікім піяністам і ўжо тады разумее: працаваць для дасягнення мэты трэба старанна і шмат. Таму большую частку часу Кірыл аддае любімайму занятку, прытым не толькі наведвае ўрокі і рупліва выконвае дамашнія заданні, але і далаткова займаецца самаадукацыяй. Вынікі, бяспрэчна, цешаць. Па словах педагогаў, у спэцыялізаваным прамудрасцяў музычнага мастацтва Кірыл рухаецца сіямільнымі крокамі: зараз ён скончыў пяты клас, але пры гэтым праходзіць праграму дзевяткага.

— Люблю Шапэна, Моцарта і Баха, — кажа юны піяніст. — Творы для развучвання імкнуса заўсёды браць няпроста, бо толькі задаўшы высокую планку, можна дасягнуць большага. Канешне, не ўсё даецца лёгка і адразу. Але ў такіх выпадках я ўяўляю, якім павінна быць ідэальнае выкананне, і гэта дапамагае канцэнтравана.

У сям'і Кірыла няма артыстаў, але музыку любяць усе. Хлопчык вельмі ўдзячны і родным, і педагогам гімназіі-каледжа, якія даюць яму неацэнныя веды і дапамагаюць скараць творчыя вяршыні.

Магіляўчанцы **Варвара Жарковай** 13 гадоў, яна вучыцца ў дзіцячай школе мастацтваў №5. На адборачным туры дзяўчынка выконвала дзве песні: беларускую народную “А дзе ты, Юр’я?” і аўтарскую — “Песня не ведае межаў” Герца і Аверкіна. І адна, і другая прагучалі цудоўна. Тым часам кампазіцыі даволі складаныя для выканання. Педагог Юлія Стэльмах тлумачыць: паколькі Варвара скончыла

ўжо 6 клас музычнай школы, то і рэпертуар для выступлення складалі так, каб творы дазволілі найбольш поўна прадэманстраваць вакальныя здольнасці.

У намінацыі “Народныя спевы” сілы спрабавала і **Еўфрасія Жыркова** з Бяроза Брэсцкай вобласці. Адзін з твораў — беларускую народную “Закаціся, закаціся, ясна сонейка” — выконвала а cappella. “Выбрала яе не выпадкова: гэта асабліва папулярная наша рэгіянальная песня, хацелася пазнаёміць глядачоў і журы з культурай роднага краю”, — дзеліцца дзяўчына.

Для юнай выканаўцы цяперашняе творчае выпрабаванне не першае. Яна шматразова лаўрэат абласных і рэспубліканскіх конкурсаў, у тым ліку дзіцячага фестывалю-конкурсу выканаўцаў народнай песні “Жывая крыніца”. Летась паспяхова ўдзельнічала ў фестывалі Саюзнай дзяржавы “Творчасць юных”: прайшла ў фінал і выступала ў гала-канцэрце ў Музеі Перамогі ў Маскве.

Васіль Булгаку з Гродзенскай дзіцячай школы мастацтваў імя А. Тызенгаўза — адзін з самых маленькіх удзельнікаў албору. З васьмі гадоў свайго жыцця два ён іграе на скрыпцы. Пачуў аднойчы, як гучыць інструмент, і сказаў: хачу гэтак жа!

— У хлопчыка вельмі дапытлівы розум, яму ўсё цікава. Шукае адказы дапамагаем і мы, і бацькі. Маці Васіля журналістка, тата матэматык. Гармонія ў сям’і для дзіцяці шмат што значыць, — расказвае педагог Анастасія Мядзьжэўская. Васіль прыйшоў на падрыхтоўчае аддзяленне ДШМ, нават не маючы ўяўлення, як правільна трымаць смык. У першым паўгоддзі заняткі праходзілі раз на тыдзень. Але для хлопчыка гэтага было відавочна мала. Нагрузку пачалі павялічваць. Цяпер ён без усялякага прымусу

адае музыцы па 4-5 гадзін кожны дзень, пры гэтым лёгка спраўляецца і з праграмай агульнаадукацыйнай школы. Гэта ж трэба, якая адказнасць і імкненне да ведаў у маленькага чалавечка!

— Сёлета нам пашчасціла стаць удзельнікамі XXXII Міжнароднай летняй творчай школы “Новыя імёны” ў Суздаль, — працягвае апавед Анастасія. — Гэта быў не толькі адпачынак у цудоўным старажытным рускім горадзе, але і індывідуальны майстар-класы, ансамблевая і аркестравая практыка, шпгодзённым канцэртамі, лекцыі і творчыя сустрэчы з дзесяцімі культуры і мастацтва. Наш Васіль, наймаладзейшы з усіх, удзельнічаў у канцэрце класа заслужанай артыстка Расійскай Федэрацыі, выкладчыцы Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя Чайкоўскага Алены Рэвіч і ў справядным канцэрце струннага аддзялення, выступаў на сцэне ў складзе ансамбля і камернага аркестра і на канцэрце-закрыцці школы.

Хлопчык наогул актыўна ўдзельнічае ў творчых спаборніцтвах рознага ўзросту. Адзін з праектаў — “Музыка. Таленты. Сутворчасць”, які ажыццяўляецца ў рамках рэалізацыі Гранта Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у сферы культуры і рэспубліканскіх конкурсах!

Мы гутарылі з дзяўчынкамі і хлопчыкамі, глядзелі выступленні і шчыра дзівіліся іх майстэрству: якіх дзівосных, таленавітых дзяцей гадзе наша краіна! Рознабакова развіццё, захопленны, вельмі адказныя, яны — наш гонар, наша будучыня!

Па выніках адборачнага туры ў Бішкек адправіцца піяніст Кірыл Беларукоўскі, скрыпачка Сафія Шкулепа, спявачкі Багдана Філіповіч (народны вакал) і Аліна Сазонава (эстрадны вакал). Астатнія ўдзельнікі выпрабавання духам не падаюць: наперадзе іх чакае яшчэ шмат вяршынь, якія трэба скарыць, — і яны гатовыя гэта рабіць.

Святлана ЧЭКАЛАВА
Фота Уладзіміра ШЛАПАКА

Мост паміж пакаленнямі

Спявачка Дар’я Дзянісава — прызёр XV Маладзёжных Дэльфійскіх гульняў дзяржаў — удзельніц Снд, радыёконкурсу “Маладыя таленты Беларусі” і іншых буйных спаборніцтваў. Дзяўчына ўпэўнена, што сучасныя артысты здольныя зрабіць народныя мелодыі прывабнымі для новых генерацый.

— Дар’я, калі вы ўпершыню акнуліся ў свет музыкі?

— У першым класе мама прывяла мяне ў музычную школу. І я сем гадоў адвучылася па класе домры. Паралельна займалася вакалам у сельскім клубе. Я стала часта выходзіць на сцэну, удзельнічаць у конкурсах. Адным з іх быў “Крынічка”, які праходзіў у Бялынічах. Там я атрымала сваю першую ўзнагароду — стала лаўрэатам I ступені ў намінацыі “народны вакал”. Тады і стала задумвацца аб далейшым шляху ў творчасці.

— Вы выпускніца Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў. Як на вас паўплывала навучанне ў гэтай установе?

— Я паступіла туды ў 2020 годзе. Без доўгага роздуму абрала спецыяльнасць “дыржыраванне (народны хор)”. Магілёўскі каледж мастацтваў не проста навучальная ўстанова, а сапраўдная кузня талентаў. Апрача трывалых ведаў, атрымала там ўпэўненасць у сабе, што зрабіла мяне годным артыстам. Аднак самае каштоўнае, што я здабыла там, — любоўю да беларускай песні. Менавіта фальклор становіцца мостам паміж пакаленнямі. Я рада дзяліцца гэтай спадчынай з публікай.

— У кар’еры кожнага артыста важную ролю адграввае настаўнік. Хто дапамог у поўнай меры раскрыць ваш талент?

— Мне пашчасціла сустрэць у каледжы выкладчыцу Юлію Міхайлаўну Шабанаву. Падчас урокаў яна звяртала ўвагу не толькі на тэхнічныя аспекты, але і на пачуццёвасць. Пад яе кіраўніцтвам я засвоіла асновы вакальнай тэхнікі, сцэнічнага майстэрства і музычнай інтэрпрэтацыі. Шчыра ўдзячная Юліі Міхайлаўне за пачуццёвую і жыццёвую веру ў мае здольнасці і любоўю да творчасці, якую яна прывідала мне.

— Вы таксама ўдзельніца народнага хору народнай песні “Маладзік”...

— Гэта не проста навучальны хор у каледжы, а сапраўдны сям’я. Калектыў аб’ядноўвае людзей, што жывуць музыкай і натхняюцца традыцыямі. Там я знайшла аднадумцаў, адданых сяброў. Вялікую падзяку хачу выказаць кіраўніку Наталлі Пятроўне Прохаравай. Дзякуючы яе руплівасці нас ведаюць па ўсёй краіне. Яе ўменне натхняць падлапечны і знаходзіць падыход да кожнага робіць каманду згуртаванай. Спадзяюся, яшчэ не раз давядзецца спяваць з гэтым выдатным калектывам.

— Як плануеце развівацца ў акадэмічным плане далей?

— Сёлета паступіла ў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў на спецыяльнасць “мастацтва народных спеваў”. Упэўнена, што менавіта тут пад кіраўніцтвам выдатных педагогаў змагу максімальна раскрыць свой талент. Мая мэта — набыць багацце багаж ведаў, які стане асновай маёй

кар’еры. Мару вывучыць не толькі тэорыю, але і спасцігнуць практычныя аспекты выканальніцтва. Ва ўніверсітэце таксама буду актыўна ўдзельнічаць у мастацкім жыцці, выступаць на канцэртах і фестывалях.

— У вас вялікі сцэнічны вопыт. У чым заключаецца сакрэт паспяховага выступлення?

— Падкрэслію: усе мае выступленні індывідуальныя, кожны выхад на сцэну яркі і эмацыйны. Самае галоўнае для артыста — пражыць гісторыю, якая закладзена ў тэксце музычнага твора. Спяваць перад аўдыторыяй — гэта складанае спалучэнне хвалявання і натхнення. Важна знайсці сваю апору. Часам дастаткова ўгледзецца ў твары слухачоў, поўныя чакання і даверу. З часам трывога сыходзіць і прыходзіць стан эйфарыі: я займаюся любімай справай і дару часцінку творчасці людзям. Рэпертуар у мяне вельмі разнастайны — пачынаючы ад аўтэнтыкі і заканчваючы аўтарскімі песнямі ў сучасных апрацоўках.

— Летась вы сталі ўладальніцай Гран-пры рэспубліканскага творчага радыёконкурсу “Маладыя таленты Беларусі”. Якія эмоцыі пакінула спаборніцтва?

— Ідэя падаць заяўку на ўдзел прыйшла маёй выкладчыцы Юліі Шабанавай. Рэпертуар падбіралі старанна, згодна са строгімі патрабаваннямі. У трэцім туры я выканала песню “Дзяўчынка гарна” ў сучаснай апрацоўцы. Члены журы высока ацанілі выступленне. Тады я зразумела, што дзеля такіх момантаў варта працаваць далей. Гран-пры гэтага конкурсу — мае самае важнае прафесійнае дасягненне!

— Але ж гэта не першая значная перамога ў вашай кар’еры?

— Так. Я двойчы станаўлілася лаўрэатам I ступені рэспубліканскага патрыятычнага конкурсу “Сэрцам датычныя”. Гэта вельмі сур’ёзнае выпрабаванне. Трэба было паказаць не толькі свае вакальныя здольнасці, але і перадаць праз песню атмосферу ваенных гадоў. Акрамя гэтага, я з’яўляюся лаўрэатам рэспубліканскіх і міжнародных конкурсаў, такіх як XV Маладзёжных Дэльфійскіх гульняў дзяржаў — удзельніц Снд, конкурс-фестываль “Жар-птушка Расіі” і іншых.

— На вашу думку, чаму падрастаючаму пакаленню варта бліжэй пазнаёміцца з народнай творчасцю?

— Народная музыка — гэта важная частка культурнай спадчыны. Яе вывучэнне дазваляе маладым людзям

глыбей зразумець свае карані і ідэнтычнасць. Такія кампазіцыі адлюстроўваюць традыцыі і звычкі продкаў, перадаюць іх жыццёвы вопыт, эмоцыі і каштоўнасці. Выкананне гэтых песень збліжае моладзь з мінулымі пакаленнямі, фарміруе пачуццё датычнасці да гісторыі народа.

— Якія ў вас планы на будучыню?

— Стаць годным спецыялістам у сваёй сферы. Прыняць удзел у Міжнародным фестывалі мастацтваў “Славянскі базар”. А мая канчатковая мэта — унесці значны ўклад у развіццё нашай культуры.

Настасся ЮРКЕВІЧ
Фота з архіва герані

“Народная музыка — гэта важная частка культурнай спадчыны. Яе вывучэнне дазваляе маладым людзям глыбей зразумець свае карані і ідэнтычнасць”.

Наталля Палтавец

Таісія Лянкевіч

Мінскі абласны краязнаўчы музей

Рай для аматараў гісторыі

Пры паездцы ў Маладзечна закладвайце на наведанне Мінскага абласнога краязнаўчага музея паболей часу: тут ёсць на што паглядзець. Асноўны фонд налічвае звыш 50 тысяч адзінак захоўвання. Дарэчы, прадметы з запаснікаў на паліцах не застаюцца. Іх перыядычна ўключаюць у часовыя экспазіцыі, у тым ліку перасоўныя, якія знаёмляць з каштоўнымі макулінкамі гісторыі і наведвальнікаў музея, і ўдзельнікаў мерапрыемстваў па-за сцэнамі ўстаноў.

Штогод музей праводзіць звыш 300 экскурсій. Толькі ў мінулым паўгоддзі яго наведалі больш за 30 тысяч чалавек. Прыязджаюць школьнікі і студэнты, сем'і з дзецьмі, пенсіянеры і вучоныя, педагогі і ваеннаслужачыя. Прыцягваюць не толькі традыцыйныя экспазіцыі, але і новаўвядзенні. За апошні — квест-экскурсіі і даведнікі для самастойнага вывучэння гісторыі роднага краю.

ПЕРШАПРАХОДЦЫ

Паўстагоддзя служыць музею старшы навуковы супрацоўнік аддзела навукова-даследчай і экспазіцыйна-выставачнай работы Наталля Палтавец. Прайшла шлях ад малодшага навуковага супрацоўніка да намесніка дырэктара па навуковай рабоце. Яна аўтар навуковай канцэпцыі пастаяннай экспазіцыі, габелена "Найстарэйшыя гарады Мінскай вобласці", шматлікіх выставачных праектаў. Яе праца адзначана Ганаровымі граматамі Адміністрацыі Прэзідэнта і Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь. Наталля Іванаўна ўдасгоена нагруднага знака Міністэрства культуры "За ўклад у развіццё культуры Беларусі".

— Прыйшла я сюды 17-гадовай дзяўчынкай, — успамінае сурозмоўца. — У той час музей туліўся ў маленькім драўляным будынку з пачынным ацяпленнем. У адзіным кабінце маглі адначасова знаходзіцца і працаваць плячом да пляча пяць супрацоўнікаў.

Першае пакаленне музейшчыкаў — людзі, безумоўна, апантаныя. Спасцігалі асноўны музейны справы на ўласным вопыце, бо адпаведнай адукацыі не было. Дыпламаваныя гісторыкі з'явіліся ва ўстанове толькі ў 1964 годзе. Асаблівыя словы падзякі — Генадзю Кахановічу: яго намаганнімі фонды папоўніліся вялікай колькасцю каштоўных прадметаў.

— Мы часта выязджалі ў комплексныя экспедыцыі ва ўсе раёны Міншчыны, — працягвае Наталля Палтавец. — У нас была машына ГАЗ-53, усярэдзіне якой знаходзіліся скрыні з вешкамі. Кіроўца абабіў іх паралонам і абрэзкамі дывановых дарожак. Так яны сталі спальнымі месцамі для дзяўчат на выпадок, калі не было дзе застацца пераначаваць. А хлопцы разбілі каля машыны палатку. Асабліва актыўна ішло папаўненне этнаграфічных калекцый. Прыязджае некалькі ўвёску і адпраўляемся да бабулі, у якой, па словах мясцовых, шмат саматканых ручнікоў, поцілак, лапцей і іншых прадметаў побыту. Пакуль яна паказвае нам сваё дабро, у хаце збіраюцца суседкі. Прапануюць бабусі прадаць нам нешта з таго, што спадабалася. І тут суседка нібы ветрам здзімае: пабеглі па хатах "засекі" трэсці. Так мы вярталіся з цэлай машынай рарытэтаў.

Таісія Лянкевіч працуе ў музеі з 1981 года, з 2003-га па 2017-ы ўзначальвала ўстанову. Пад яе кіраўніцтвам скарбніца набыла сучасны будынак і першую чаргу экспазіцыі. Былі ўкаранены перспектывыя напрамкі работы. Таісія Леанідаўна прысуджана спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Яе ўклад у развіццё

культуры Беларусі таксама адзначаны нагрудным знакам Міністэрства культуры. Сёння Таісія Лянкевіч — старшы навуковы супрацоўнік аддзела навукова-метадычнай работы, дзеліцца вопытам з калегамі і дырэктарамі музеяў вобласці.

СВЕДКІ МІНУЛАГА

Сэрца музея — пастаянная экспазіцыя "Гісторыя Міншчыны ад старажытных часоў да пачатку XX стагоддзя". Затаіўшы дыханне, іду за Таісіяй Леанідаўнай. Вось зала археалогіі з коштамі сапраўднага маманта. Тут — прадмет, які захоўвала барысаўская зямля з XII стагоддзя, — скроневыя кольца дрыгавічой XII—XIII стагоддзяў.

Культура мінскага краю ў часы Рэчы Паспалітай — у старадрукаваных кнігах. І, вядома ж, у залататканых кунтушовых паясах Слуцкай мануфактуры. У музеі такіх два. Для агляду выстаўляецца адзін з іх, а другі тым часам "адпачывае" — ёсць такі тэрмін у музейшчыкаў. Для каштоўнага экспаната ствараюцца асаблівыя ўмовы захоўвання. Што ні куток — усё рай для аматараў гісторыі!

Скроневыя кольца дрыгавічой XII—XIII стагоддзяў

БОЛЬ І ПАМЯЦЬ

У гэтай зале няма цёплага святла, яркіх карцін ці прадметаў, якія выклікаюць захапленне. Але не прайдзіце міма. Гэта важна. Бо ў ёй — памяць і боль мінскай зямлі. Экспазіцыя створана ў 2022 годзе і прысвечана генацыду беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Грабенчык. Магчыма, некалі дзяўчына-прыгажуня расчэсвала ім касу, рыхтуючыся да сустрачы з каханым. Акуляры. Мусіць, бабуліны. Яна працягвала іх пальцам на носе, шчыруючы шкарпэткі ўнука. А Гэта гузікі. Маленькія, проны майстры з італьянскага Фаэнца. Артэфакт знайшлі на месцы, дзе некалі стаяў маладзечанскі замак.

Культура мінскага краю ў часы Рэчы Паспалітай — у старадрукаваных кнігах. І, вядома ж, у залататканых кунтушовых паясах Слуцкай мануфактуры. У музеі такіх два. Для агляду выстаўляецца адзін з іх, а другі тым часам "адпачывае" — ёсць такі тэрмін у музейшчыкаў. Для каштоўнага экспаната ствараюцца асаблівыя ўмовы захоўвання. Што ні куток — усё рай для аматараў гісторыі!

Святлана ЧЭКАЛАВА
Фота аўтара

Зберагчы найлепшае

Сяргей Гарбачоў кіруе аддзелам культуры Аршанскага райвыканкама сёмы год. Ён лепей за іншых ведае мясцовыя асаблівасці галіны. Калі ездзіш па раёне і размаўляеш з рупліўцамі нашай сферы, рана ці позна яны згадваюць Сяргея Дзмітрыевіча і расказваюць, як калісьці ён дапамог вырашыць нейкую вытворчую праблему. У тым, што гэты чалавек неаб'явава ставіцца да даручанай справы, мы пераканаліся і ў час асабістай гутаркі.

— Сяргей Дзмітрыевіч, у чым, па-вашаму, спецыфіка Аршаншчыны ў сферы культуры?

— Складаная гісторыя нашай мясцовасці вызначалася буйнымі перамяшчэннямі вялікіх мас людзей з-за індустрыялізацыі, войнаў і пасляваеннага аднаўлення. У Оршы пражываюць больш за 110 тысяч чалавек. Таму гэты населены пункт з'яўляецца цэнтрам прыцягнення для ўсяго раёна. Фальклорная спадчына ў нашым рэгіёне збераглася ў фрагментарным, так бы мовіць, выглядзе. Затое ў нас добра развіты харавая музыка, эстрадны і народны вакал, хараграфія. Практычна ў кожным Палацы культуры ёсць свой тэатр са званнем "народны". У нашай мясцовасці больш развітая менавіта гарадская культура. І ў ёй пераважае сучасны складнік.

У той жа час ёсць пяць выдатных народных калектываў: фальклорны гурт "Аршаначка" Антонаўскага сельска-Дома культуры, народны ансамбль "Гагарынскія мурзыкі" Вусценскага сельска-Дома культуры, ансамбль песні і музыкі "Вышнінчанка" Межаўскай дзіцячай музычнай школы, ансамбль песні "Родныя напевы" раённага Цэнтра культуры, ансамбль "Крынічанька" Палаца культуры горада Барань і ансамбль "Беларусачка" гарадскога Палаца культуры "Орша". Яны забяспечаны касцюмамі і ўсім

неабходным для паспяховага дзейнасці. У Палацы культуры горада Барань таксама працуе дзіцячы народны ўзорны фальклорны калектыв "Шчодрыкі".

Усе ведаюць, што Орша — ільняная сталіца. Я ж лічу яе яшчэ і царкавай. У горадзе дзейнічаюць чатыры царквы ўч чалавек. Таму гэты населены пункт з'яўляецца цэнтрам прыцягнення для ўсяго раёна. Фальклорная спадчына ў нашым рэгіёне збераглася ў фрагментарным, так бы мовіць, выглядзе. Затое ў нас добра развіты харавая музыка, эстрадны і народны вакал, хараграфія. Практычна ў кожным Палацы культуры ёсць свой тэатр са званнем "народны". У нашай мясцовасці больш развітая менавіта гарадская культура. І ў ёй пераважае сучасны складнік.

— У вашым раёне некалькі раскошных Палацаў культуры...

— Мы імкнуліся захаваць багатую спадчыну савецкіх часоў. Каб больш эфектыўна надаваць паслугі па арганізацыі вольнага часу на шырокай тэрыторыі, палічылі мэтазгодным захаваць традыцыйныя цэнтры культуры. Не кожны бацькі змогуць вазіць дзіцей у гурткі на іншы канец горада. Не кожны захоча выдаткаваць некалькі гадзін на дарогу, каб наведаць канцэрт творчай самадзейнасці.

Гэта аказалася правільным рашэннем. У Оршы гарадскі

Цэнтр культуры "Перамога" з дадучэннем да яго дзіцячага парку атракцыйнаў "Казачная краіна" стаў унікальным адукацыйным комплексам. Гарадскі Палац культуры "Орша" рэканструявалі ў 2020 годзе. Дом культуры чыгуначнікаў падпарадкаваецца Мінскаму аддзяленню Беларускай чыгункі, але шэраг супрацоўнікаў калектывы. 3 іх адзін за служаны і два ўзорныя. Мы гэтым вельмі ганарымся.

Адно з галоўных дасягненняў Аршаншчыны ў галіне культуры — леташні трыумф выхаванца гарадскога цэнтра культуры "Перамога" на "Славянскім базары". Самір Ёльчэў заваяваў званне лаўрэата I ступені. Упершыню прадстаўнік Віцебшчыны выступіў гэтак паспяхова. Цяпер ён актыўна гастралюе па краіне.

— У вашым раёне некалькі раскошных Палацаў культуры...

— Мы імкнуліся захаваць багатую спадчыну савецкіх часоў. Каб больш эфектыўна надаваць паслугі па арганізацыі вольнага часу на шырокай тэрыторыі, палічылі мэтазгодным захаваць традыцыйныя цэнтры культуры. Не кожны бацькі змогуць вазіць дзіцей у гурткі на іншы канец горада. Не кожны захоча выдаткаваць некалькі гадзін на дарогу, каб наведаць канцэрт творчай самадзейнасці.

Гэта аказалася правільным рашэннем. У Оршы гарадскі

будынак. Капітальна адрамантаваная бібліятэка-клуб у Бабінічах — адным з самых буйных аграгарадскога раёна.

Бягучы рамонт ажыццяўляюцца практычна ў кожнай нашай установе. Дзесьці напавілі дах, дзесьці фасад, дзесьці ўнутранае аздабленне. Закупілі неабходнае абсталяванне. Напэўна, не застаўся ніводнай устаноў культуры, дзе б не адбыліся паляпшэнні дзякуючы прэзідэнцкай праграме развіцця Аршаншчыны. Нельга не ўспомніць і адкрыццё новага будынка музея імя Канстанціна Заслонава. Гэта таксама наш гонар. А яшчэ мы абнавілі этнаграфічны музей "Млын". Завяршае ператварэнне музея гісторыі — там будзе новая экспазіцыя з сучасным абсталяваннем.

— Гэта капітальныя выдаткі. А як справы з бягучымі?

— У Оршы няма ўстаноў культуры, непасрэдна накіраваных на зарабляне грошай. Асноўнымі задачамі падпарадкаваных аддзелаў арганізацый з'яўляюцца працоўнае нацыянальнае мастацтва, навучанне і паказ творчых вынікаў. Пазабюджэтная дзейнасць спадардкаваных дзякуючы ёй мы зарабляем прыкладна на 15—18% ад аб'ёму бюджэтнага фінансавання. Сёлетня даходы мусяць павялічыцца на 9%. Усяго аддзел культуры са сваімі ўстановамі павінен зарабіць каля 800 тысяч рублёў. Гэта нямаля.

Віктар ГАЎРЫШ

На фота: культурныя мерапрыемствы Аршаншчыны

“Русалка” з эфектам матылька

Гомельскі гарадскі маладзёжны тэатр адзначыў 225-годдзе з дня нараджэння Пушкіна прэм’ерай “Русалкі”. Гэтым спектаклем труппа завяршыла 32-і сезон. Рэжысёр-пастаноўшчык — Таццяна Самбук — была запрошана з ТЮГа.

Дачка млынара (Валерыя Цыкуненка) і млынар (Сяргей Чугай)

Пра тое, што ў Пушкіна ёсць няскончаная п’еса “Русалка”, ведаюць нават не ўсе тэатралы. А вось прыхільнікі акадэмічнай музыкі тут больш дасведчаныя, бо ў вучэбнай праграме каледжаў і кансерваторый — аднайменная опера Даргамыжскага, напісаная паводле таго твора. Кампазітар прыдумаў і фінал: зацягнуты ў падводнае царства хлопца — ён падмануў дзяўчыну, і тая з гора ўтапілася — гіне. Усё як у шматлікіх народных паданнях.

Спектакль вырашаны як фантазмагорыя, і ў ім падзеі развіваюцца іначай. Фальклорны матыў заяўлены хіба ў абрысах кагошнікаў у сцэне вяселля. Але іх колеравая палітра цалкам чорная. І не таму, што трагедыя: увесь спектакль чорна-белы. Прычым як у прамым сэнсе — выкарыстаны фарбаў, так і ў пераносным — падзелу на станоўчых і адмоўных персанажаў.

У Пушкіна задума глыбейшая, бо закружана сацыяльная тэма: князь папраўдзе кахае простую дзяўчыну, ды вымушаны падпарадкавацца традыцыям і абраць жонку са свайго кола. Спектакль жа скіраваны на моладзь і падлеткаў 14+, таму ў ім усё больш безапавялічальнае — як у сучасных меладрамах пра наіўную дзяўчыну і мужчыну — здрадніка-нягодніка. Цалкам відавочна, што князь (Павел Канёк) не кахае, а толькі карыстаецца аднаасцю дачкі млынара (Валерыя Цыкуненка). Тая кідаецца князю на шыю, павісае на ім, а ён стаіць, бы статуя, раскінуўшы рукі, не абніўшы, не прыціснуўшы да сябе дзяўчыну. Млынар (Сяргей Чугай) — тыповы “маленькі чалавек” не столькі XIX, ко-

лькі XX—XXI стагоддзяў, спачатку зацyklены адно на грашах. Княгіня (Ірына Шапечыца) — яшчэ адна жанчына, што пацярпела ад мужчынскай няўвагі і падману. Русалачка (Ірына Якавец) — не па гадах мудрая, разважлівая дзяўчынка. Красамоўна вырашана фінальная мізансцэна. Млынар-крумкач раскідае рукі-крылы і абдымае дачку і ўнучку. Гэтая тройца сядзіць спінаю да залы, бы ў іншым вымярэнні. Князь жа застаецца ў гэтым, разам з намі — і са сваім душэўным болем на ўсё жыццё.

Простыя ісічны даносяцца да гледача сучаснымі тэатральнымі сродкамі, прывучаюць моладзь успрымаць метафарычнасць мастацтва. Простая сцэнаграфія мае свае сакрэты. Доўгі чорны стол становіцца і перагаворным, і вясельным, ператвараецца ў возера, у труну. А як павярнуць, дык нагадвае крыж. Яблык сімвалізуе забаронены плод, спакусу, прызнанне ў каханні. Не менш метафарычна князь выява на праграмцы і афішы (дызайн Паўла Лагуты): з вачэй русалкі цякуць нізі-слёзы, млын становіцца яе тулавам, а возера — хвостом. Яшчэ больш асацыяцыйны выклікаюць сцэнічныя строі. Асабліва адметная сукенка Гераніні, што нагадвае і веер, і русалчын хвост, і крылы дзіўнага матылька. Апошнія, у сваю чаргу, вымушаюць згадаць знакамітую з’яву. Эфект матылька робіцца галоўнай ідэяй спектакля: адна жыццёвая памылка можа прывесці да незваротных наступстваў і перакрасціць увесь лёс. Чым не перасцярога для моладзі?

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота з архіва тэатра

“Чамадан” задум і ідэй

Народны маладзёжны тэатр “Кола” Цэнтра культуры “Віцебск” штогод прадстаўляе прэм’еры. Чарговая была прымеркавана да “Славянскага базару” і ўпрыгожыла Х фэст вулічнага мастацтва “На сямі вятрах”. Спектакль называўся “Каханне з першага пагляду, ці Куды паставіць чамадан”.

Новы твор — сумесны праект згаданага тэатра (кіраўнік Улада Цвікі) і святочнага рэактара Атома, што рыхтаваў фэст-шоу як фінальную частку дзеяння. Сюжэт вельмі просты: вакзал, мітусня, няма дзе яблыку чамадан, ды не каханне. Яно ж зразумела і без слоў! Але галоўным з’яўляецца не сюжэтны разворт, пазбаўлены выкрутасяў, а ўласна апавед выразнымі пластычнымі сродкамі. Форма, што цікавейшая за змест. Яна сама становіцца зместам! Адточанасць рухаў не замяняе адчуванню імпрэзійнасці. А жанр, сфармуляваны як “парадаксальная гісторыя кахання”, тлумачыцца яшчэ і не менш парадаксальнымі сцэнічнымі строямі (мастачка Надзея Баранюска). Дзіўнаватыя, мудрагелістыя, яны яшчэ больш абуджаюць фантазію гледача, вымушаюць яго выступаць суаўтарам, дадумваць праекцыю рэальных падзей.

Навальніца перашкодзіла чарговым паказу спектакля “Час Таршофа”, з якога калісьці і пачыналася “Кола”. А вось прадстаўленне “Уна — дачка Казіміра” прайшло папросту на ўра і яшчэ раз даказала, што вулічная творчасць ахоплівае не толькі забаўляльнасць ці лірычную меладраматычнасць, але і сур’ёзныя тэмы развіцця мастацтва. Спектакль меў змястоўную прэамбулу — уступнае слова доктара мастацтвазнаўства, прафесара Таццяны Катывіч, якая напісала літаратурную аснову пастаноўкі паводле дакументальных сведчанняў. Сцэнаграфам зноў працавала нястомная Надзея Баранюска. А ў сцэнарый былі скарыстаны і вершы Хармса, створаныя на дзень смерці мастака, і вершы самога Малевіча, і яго багатая эпістальярная спадчына. Грым артыстаў, таксама выкананы ў стылі-

стылі супрэматызму, — бы дадаткова дэманстрацыя гэткай мастацкай дакументальнасці. Рэжысёр-пастаноўшчык Улада Цвікі шчодра расфарбавала тэксты і хадулямі, і пластыкай (харэаграфы Алена Сцяпанюк, Павел Казішкі).

Сярод канцэртаў, якія расквілі вулічную лакацыю “На даху” і завяршылі тэатральную праграму дня, увагу прыцягнуў праект Сяргея Цвікі і Грэгара Гудкова. Імпрэза ўтрымлівала атма-

сферную музыку ў стылі эмбіент — гэты міні-малістычны кампазіцы, што суправаджалі медыя-інсталіцыяй. Сачыць за ўсімі пераўтварэннямі гучылі і сцэнічныя дзеі было вельмі цікава. А назва “М-Адсеся” схіляла да падарожжаў па хвалях пачынаючы.

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота з архіва тэатра

Чэхаў як рэаліці-шоу?

Гомельскі абласны драматычны тэатр па традыцыйнаму сезону — юбілейны, 85-ы — прэм’ерай. П’есу Чэхава “Іванаў” уважліва заслужаны дзеяч мастацтваў Паўднёвай Асеціі Раман Габрыя.

З гэтым маладым расійскім пастаноўшчыкам тэатр выпускае ўжо трэці паспяхова спектакль. І не проста хвалявае Гамлету. Калі ж спалучыць дзве асабліваці спектакля, дык супярэчнасць з розыгрышам і дадуць у суме ключ да разумення новай пастаноўкі. Ключ вельмі просты: не вер вачам сваім. Чаму ж тады верыць? Сэрцу і розуму. Прычым адначасова, а не па чарзе.

Усе спектаклі Габрыя — менавіта пра такі падыход да мастацтва. Рэжысёр выступае ў якасці даследчыка, куды больш прасунутага, скрупулёзнага за ўсіх філолагаў і літаратуразнаўцаў, разам узятых. Рэаліці-шоу і навуковасць — ці здольныя гэтыя з’явы хаця б неяк ужыцца разам? Пра тое, каб пасябраваць, і гутаркі быць не можа. А вось і мананеры. У “Іванаве” рэжысёр выкарыстоўвае іншы прыём — набліжае спектакль да рэаліці-шоу.

Публіка змешчана не ў зале, а на сцэне. Дзеянне абмежавана прасторай паваротнага кола. За яго мяжой — тры рады крэслаў. Погляд на разгортванне сюжэта — не зверху ўніз ці знізу ўверх, а на роўных. Не на адлегласці, а побач — быццам міжволі назіраеш за суседзямі.

Першая супярэчнасць такому набліжэнню аўдыторыі да дзеі — праграма і афіша, аформленыя як кнігі XIX стагоддзя з адпаведнай арфаграфіяй: “А. П. Чеховъ. Ивановъ. Русскій Гамлетъ”. Гэта ж і першы розыгрыш, бо п’еса Чэхава называецца без усялякіх спасылкаў на Шэкспіра. Параўнанне

пазней узнікла ў гледачоў, крытыкаў, даследчыкаў. І для таго былі падставы: герой сам гадвае Гамлету. Калі ж спалучыць дзве асабліваці спектакля, дык супярэчнасць з розыгрышам і дадуць у суме ключ да разумення новай пастаноўкі. Ключ вельмі просты: не вер вачам сваім. Чаму ж тады верыць? Сэрцу і розуму. Прычым адначасова, а не па чарзе.

Усе спектаклі Габрыя — менавіта пра такі падыход да мастацтва. Рэжысёр выступае ў якасці даследчыка, куды больш прасунутага, скрупулёзнага за ўсіх філолагаў і літаратуразнаўцаў, разам узятых. Рэаліці-шоу і навуковасць — ці здольныя гэтыя з’явы хаця б неяк ужыцца разам? Пра тое, каб пасябраваць, і гутаркі быць не можа. А вось і мананеры. У “Іванаве” рэжысёр выкарыстоўвае іншы прыём — набліжае спектакль да рэаліці-шоу.

Публіка змешчана не ў зале, а на сцэне. Дзеянне абмежавана прасторай паваротнага кола. За яго мяжой — тры рады крэслаў. Погляд на разгортванне сюжэта — не зверху ўніз ці знізу ўверх, а на роўных. Не на адлегласці, а побач — быццам міжволі назіраеш за суседзямі.

Першая супярэчнасць такому набліжэнню аўдыторыі да дзеі — праграма і афіша, аформленыя як кнігі XIX стагоддзя з адпаведнай арфаграфіяй: “А. П. Чеховъ. Ивановъ. Русскій Гамлетъ”. Гэта ж і першы розыгрыш, бо п’еса Чэхава называецца без усялякіх спасылкаў на Шэкспіра. Параўнанне

пачайным. Ва ўсім! І заклікае публіку да наступнага замакнамернага кроку — да асэнсавання. Бо найперш сам разам з артыстамі пераасэнсоўвае п’есу і яе герояў.

Дзеянне перанесена ў сучаснасць на мяжы з нядаўнім мінулым: працёртыя каналы і старыя тэлевізарты суседнічаюць з сотовымі тэлефонамі. Але развагі пра грошы, што маюцца ў п’есе, лінія сацыяльнай няроўнасці, прапанаваныя збядзеламу Іванаву варыянты хуткага ўзбагачэння — усё гэта пакінута за дужкамі спектакля. Такі прыём адпавядае Чэхава, для якога знешнія падзеі далёка не самыя істотныя. Затое ўнікаюць дадатковыя персанажы: Сашыны сябры (Аляксей Муславец, Віталія Цішкова), якія будуць здымаць на камеру сямейную хроніку, а галоўнае — святар (Дзмітрый Цысяк), прапаведзі якога так разыходзіцца з жыццём.

Калі п’еса “закальцавана” тэмай ружжа, што павінана стрэліць, дык у спектаклі вобразная арка і ўтворана двума вясельямі: у пачатку — Іванава (Сяргей Юрэвіч) з Ганнай (Марыя Хадзюкова), у фінале — з юнай Сашай (Лізавета Альжоўка). У цэнтры ж аказваецца сам душэўны стан героя, барацьба ў ім. Мы настолькі пранікаемся гэтым унутраным маятнікам, што, калі паваротная сцэна пачынае рухацца, адчуваем, быццам зямля сыходзіць з пад ног — і ў Іванава, і ў нас разам з ім. Нават прапаведзі рэжысёрам паўтары п’езных фраз зроблены вельмі па-чэхаўску.

На дзень нараджэння Сашы — дачкі свайго сябра, былога аднакурсніка Лебедзева (Сяргей Лагуценка) — Іванаў з’яўляецца як чалавек-свята, “шокавы” па адзенні і паводзінах. Персанаж спявае “Яблык на снежыні” — і “заводзіць” усіх так, што пачынаецца дыскацека 1980—1990-х. Потым становіцца зразумела: тая кампазіцыя — любімая ў яго нялюбай жонкі. І пасля смерці Ганны на вясельле з Сашай герой прыходзіць у жончынай чорнай кепцы. З чаго б гэта? З таго, што Сашу ён не кахае. А былую жонку — думае, што разлюбіў. Аказваецца, не. Але хістанні героя — зусім не з-за кахання ці яго ілюзій. Іванаў згубіў і не можа знайсці сябе, пераадолець душэўны разлад і расчараванне.

П’еса перажывае дзве рэаліці. У першай Іванаў паміраў з-за сардэчнага прыступу. У другой — заканчваў жыццё самагубствам. Спектакль прапануе трэцюю версію. Пісталет у руцэ забойцы ўнікае не праз адчай з-за страчанага каханя, а праз поўную ўпэўненасць, што так будзе адзіна правільна.

Артысты працуюць не проста аддана, а літаральна на мяжы чалавечых сіл. Рэпетыцыі ішлі не па звыклым прыняцце “ранак — вечар”, а з ранку да вечара з перапынкамі літаральна на некалькі хвілін. Абсалютна кожны актёр на сваім месцы — як яркі характар і пазнавальны тыпаж: сваяк Боркін (Дзмітрый

Попчанка), дзядзька Шабельскі (Юры Марціновіч), доктар Львоў (Андрэй Шыдлоўскі), маці Сашы (Тацяна Кандраценка), удава Бабакіна (Яўгенія Канькова). Іх узаемаадносіны прыхаваны з-за скарачэнняў тэксту, але добра чытаюцца ў пластыцы, позіраках, танцах. Самастойным персанажам становіцца святоло (Максім Ахрэмееў). Гэты спектакль — чарговы крок наперад у тэатральнай эстэтыцы і разуменні рускай класікі.

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Уладзіміра СТУПІНСКАГА

Іванаў (Сяргей Юрэвіч)

Традыцыйны вясновы абрад «Юраўскі карагод» праходзіць у Юр'еве дзень, 6 мая

Падчас абраду

Абрад складаецца з дзеянняў, скіраваных на ўмацаванне ўрадлівасці зямлі і дабрабыту людзей. Падчас рытуалаў можна убачыць старажытныя карагоды, адметныя матэрыяльныя праявы рэгіянальнай культуры — хлеб «карагод», народныя строі, ручнікі.

Традыцыя падтрымліваецца дзякуючы жыхарам вёскі Пагост ды дзейнасці філіяла «Пагостскі клуб-бібліятэка» Жыткавіцкага раённага цэнтру народнай творчасці і арганізацыі культурнага вольнага часу насельніцтва.

Сталічныя госці свята

Звыклі ход жыцця

Якім чынам зберагчы традыцыю ў вёсцы і чаму прысутнасць гасцей з горада не заўсёды на карысць унікальнай спадчыне? Аб ахове нематэрыяльных культурных каштоўнасцей на прыкладзе вясновага абраду «Юраўскі карагод» у Жыткавіцкім раёне паразважалі ўдзельнікі адмысловага круглага стала.

«Юраўскі карагод» — гэта прыклад добра захаванай абраднасці. Вакол звычайна аб'яднаны высілки зацікаўленых асоб: прадстаўнікоў мясцовай супольнасці, даследчыкаў і студэнтаў з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, а таксама знаўцаў з Нацыянальнай акадэміі навук.

Як адзначыла выдучы спецыяліст БДУКМ Алена Каліноўская, з 2021 па 2024 год ажыццяўляўся праект «Рэалізацыя плана аховы вясновага абраду «Юраўскі карагод» у вёсцы Пагост Жыткавіцкага раёна». Ён ладзіўся ў сувязі з уключэннем гэтай традыцыі ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO, якая патрабуе тэрміновай аховы.

Праект меркаваў комплекс адукацыйных семінараў і этнаграфічных экспедыцый і завяршыўся сёлета фестывалем нематэрыяльнай культурнай спадчыны. На ім можна было пабачыць вынікі работы.

Як пракаментавала Алена Каліноўская, падчас рэалізацыі праекта высветлілася, што ў Жыткавіцкім раёне працягваюць дзейнічаць больш за 10 аўтэнтычных народных фальклорных калектываў. Іх удзельнікі зацікаўлены ў перайманні традыцый, увабодзеных у святыя календарнага і сямейнага цыклаў. Акрамя «Юраўскага карагоду», у Жыткавіцкім раёне зберагаецца багата адметных праяў нематэрыяльнай творчасці чалавека, якія і сёння — жывая частка культуры для многіх мясцовых.

Яшчэ піць элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны краю ўключаны ў Дзяржаўны спіс гісторы-

РАЗНАСТАЙНАСЦЬ АБРАДАЎ

Фальклорыст, доктар філалагічных навук Таццяна Валодзіна падкрэсліла, што кожная традыцыя мае пэўную моту. Калі прагматыка, якой абумоўлена правядзенне абраду, адыходзіць і калі яго ўжо няма каму ладзіць, паўстае пытанне, як быць далей. У звычай «Юраўскі карагод», акрамя земляробчых, аб'яднаны мастацкія, светапоглядныя і каштоўныя ўяўленні. Мэта атрымання добрага ўраджаю, некалі першасная, сёння ўжо мала для каго актуальная, асабліва для ўдзельнікаў, якія жывуць у гарадах. На першым плане аказваюцца ідэнтыфікацыя, аб'яднанне людзей, іх усведамленне сябе часткай супольнасці. Каб захаваць маладыя, варта акцэнтаваць увагу не толькі на земляробчых складніках абраду.

Часта для мясцовай супольнасці важнае прызнанне пабочных людзей, якія ўсведамляюць спадчыну каштоўнай. На жаль, насельніцтва вёсак сёння скарачаецца, таму варта заахвочваць удзел гарадской моладзі ў рэгіянальных святах. У рамках праекта быў створаны адмысловы календар. У планах — пашырэнне колькасці пляцовак, на якіх праводзіцца абрад падобныя традыцыі багата дзе існавалі, але сёння могуць быць забыты.

Галоўная мэта звычайна цяпер — аб'яднанне мясцовай супольнасці і фарміраванне пераемнасці. Нават назіральнікі з часам становяцца непасрэднымі ўдзельнікамі

ка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь. Гэта спеўны стыл Тураўскага міжрэчча Прыпяці і Сцігі, які захоўваюць удзельніцы народнага фальклорнага калектыву «Дубравіца» ў аграпрадку Рычоў, выраб прыпяцкага чоўна майстрамі вёскі Перароў, прыгатаванне і спажыванне страў з таркаванай бульбы, мастацкія практыкі саломаліцення і майстэрства выцінанкі.

У 2019 годзе абрад быў уключаны ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO, якой патрабуецца тэрміновая ахова.

АДПРАВЯДАЦЬ МЭЦЕ

Як бачым, вёска Пагост, што знаходзіцца за некалькі кіламетраў ад старажытнага Турава з яго багатым помнікаў, гасцініцамі, кавярнямі ды іншай неабходнай інфраструктурай, мае шанц зрабіцца цэнтрам прыцягнення турыстаў з розных куткоў краіны і з-за мяжы. Тутэйшая нематэрыяльная спадчына яшчэ здолее паслужыць людзям, прокі як так доўга і ўпарта захоўвалі і перадавалі даўнія традыцыі ды збералі іх да нашых дзён. Галоўнае, у гэтым зацікаўлены самі мясцовыя жыхары, што ўжо сведчыць аб будучым поспеху.

Антон Рудак

Фота газеты «Новае Палессе»

Недасяжнага няма!

Генеральны дырэктар Гомельскага дзяржаўнага цырка Анастасія Сарасека стала лаўрэатам Міжнароднай прафесійнай цыркавой прэміі «Прызнанне» ў намінацыі «Міжнародны партнёр года».

Новая прэмія была заснавана расійскім Саюзам дзеячў цыркавога мастацтва пры падтрымцы Прэзідэнцкага фонду культурных ініцыятыў (Расійская Федэрацыя) і з'яўляецца адзінай у свеце прафесійнай у сферы цыркавога мастацтва. Яна прысуджаецца за дасягненні ў распрацоўцы і ўвасабленні цыркавых твораў.

— Калі я выйшла па ўзнагароду і прадставілася, то на словах «Рэспубліка Беларусь» манеж проста патануў у авацыях, — дзеліцца Анастасія Сарасека. — Пачуццё, якое ахапіла мяне ў той момант, складана перадаць: гэта была неверагодная гордасць за краіну! Калектыву Гомельскага цырка ганарыцца такой высокай ацэнкай нашага супрацоўніцтва з шырокім колам замежных партнёраў: з Расійскай дзяржаўнай цыркавой кампаніяй, Вялікім Маскоўскім цыркамі і прадстаўнікамі іншых краін. Лічу вельмі важным, каб беларускія глядачы мелі магчымасць пазнаёміцца з выступленнямі не толькі айчынных артыстаў. Таму на манежы Гомельскага цырка сваё майстэрства дэманструюць дынастыя Карнілавых, гісторыя якой пачалася больш за 130 гадоў таму, дынастыя Запашных — таксама адна з самых даўніх і вядомых у Расіі і свеце, многія іншыя замежныя прафесіяналы.

ВЫТОКІ І СУЧАСНАСЦЬ

Першы цырк у Гомелі з'явіўся на Коннай плошчы, якой цяпер няма, у 1890-я, быў драўляным і не вылучаўся камфортам. Аднак установа карысталася папулярнасцю сярод гараджан. У цырку выступала Палаца культура «Касцюкоўка» і зарэкамендавала сябе як эфектыўны кіраўнік і таленавіты рэжысёр масавых мерапрыемстваў.

Шоу «Адзісея», 2023

Шоу «Пясчаная казка», 2023

цырк на дзве тысячы чалавек, і ў ім дэманстравалі майстэрства трупы з РСФСР. У 1950-я ў горадзе праава-ла шапіто.

Будаўніцтва стацыянарнага цырка разгарнулася ў 1966 годзе. Першы паказ адбыўся 2 снежня 1972-га — гэтая дата і стала пунктам адліку ў гісторыі сучаснага Гомельскага дзяржаўнага цырка.

Ужо ў нашы дні каля футурыстычна-нага будынка з'явіліся славутасці: фантан з дынамічнай падсветкай і помнік знакамітаму савецкаму клоўну Карандашу (М. М. Румянцаву). У кастрычніку 2006 года Гомельскаму цырку было прысвоена званне «Заслужаны калектыву Рэспублікі Беларусь».

Глядзельная зала сучаснага відовішчна-культурнага комплексу разлічана больш як на паўтары тысячы месцаў. Персанал — звыш 100 высокакваліфікаваных спецыялістаў, якія забяспечваюць бесперабойную працу ўсіх службаў. Дзякуючы гэтай публіка заўсёды атрымлівае самую яркую і ўражанні не толькі ад выступленняў артыстаў, але і проста ад наведвання цырка.

ПЕРАЕМНАСЦЬ І РАЗВІЦЦЕ

Анастасія Сарасека ў 2020 годзе змяніла на пасадзе гендырэктара Гомельскага цырка Якава Лабовіча, які ўзначальваў установа з 1982-га. Анастасія Яўгенаўна — прадстаўніца шырока вядомай дынастыі цыркавых артыстаў, унучка Валерыя Абея — стваральніка заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь цырка Абея. Да гэтага сем гадоў працавала дырэктарам Палаца культуры «Касцюкоўка» і зарэкамендавала сябе як эфектыўны кіраўнік і таленавіты рэжысёр масавых мерапрыемстваў.

Анастасія Сарасека

— Для мяне цыркавое мастацтва — гэта ўсё жыццё, а цыркавая супольнасць — вялікая адзіная сям'я, — прызнаецца Анастасія Яўгенаўна. — Як кіраўнік я ўпэўнена: недасяжнага няма. Калі ёсць мэта, што выдзе цябе па жыцці, то на дасягнутым ты ўжо не спыняешся. Мая мэта — захоўваць і памнажаць традыцыі цыркавога мастацтва Беларусі, удасканальваць яго, каб чалавек любога ўзросту з першага погляду ўлюбляўся ў цырк і артыстаў. Тым больш час дыктуе неабходнасць змен. Таму, грунтуючыся на досведзе папярэднікаў, імкнуся ўносіць у цыркавую справу новае і выкарыстоўваць магчымасці, якія адкрываюцца. Яны дазваляюць мадэрнізаваць і паліпшаць працэсы.

Паводле слоў Анастасіі Сарасека, яе задача — прапанаваць беларусам выбітныя сусветныя праграмы, што сёння паказваюцца на манежах вядучых цыркаў блізкага і далёкага замежжа.

— Да выбару праграм падыходзім вельмі сур'ёзна, — тлумачыць генеральны дырэктар Гомельскага дзяржаўнага цырка. — Ганаруся, што наша публіка змагла убачыць грандыёзныя шоу таленавітага прадзюсара, заслужанага артыста Расійскай Федэрацыі Гіі Эрдэзэ «Каралеўскі цырк» і «Пясчаная казка». У новым, 53-м сезоне глядачоў таксама чакае нямала найцікавейшых праектаў.

Анастасія Яўгенаўна называе свой калектыву камандай сапраўдных прафесіяналаў, аб'яднаных агульнай дастойнай справай.

— Усе супрацоўнікі ўносяць бяспечны ўклад ў летапіс роднага цырка, каб кожная старонка была яркай. Мы імкнемся, каб наш глядач змог убачыць такія праграмы, якія падарож шмат станоўчых эмоцый і надоўга застануцца ў памяці як асаблівыя моманты жыцця. І, вядома ж, гэта адбываецца дзякуючы вільзнай падтрымцы Міністэрства культуры і асабіста кіраўніка ведамства Анатоля Мечыслававіча Маркевіча. У цыркавога мастацтва Беларусі, аднаго з самых цудоўных відаў творчасці, — слаўнае мінулае, цікавая сучаснасць і вялікая будучыня!

Святлана ЧЭКАЛАВА Фота з архіва ўстановы

На берагах Гаўі некалі быў фальварак Дмахоўскіх

Руіны велікакняжацкага замка ў Навагрудку. Вінцэнт Дмахоўскі, 1856

Майстра з берагоў Гаўі

Жывапісец Вінцэнт Дмахоўскі лічыцца заснавальнікам айчыннага архітэктурнага пейзажа. Часам аўтара ўвогуле называюць першым беларускім пейзажыстам. Нягледзячы на значнасьць гэтага творцы ў нашай гісторыі мастацтва, біяграфія Дмахоўскага ўсё яшчэ маладаследаваная. Мы паставілі задачу ўзнавіць яго жыцццяпіс, далучыўшы як мага больш новых архіўных звестак.

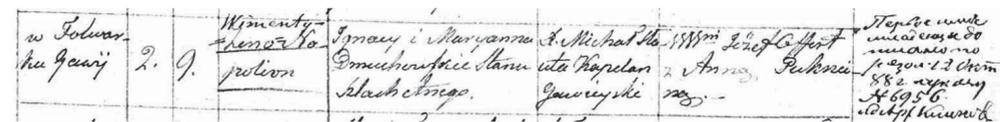
Вінцэнт Дмахоўскі, Казімір Бахматовіч, XIX ст.

Сучаснікі налічвалі больш за сотню пейзажаў і жанравых карцін В. Дмахоўскага, якія знаходзілі эмацыйны водгук у шляхты і былі папулярнымі ў навагрудскіх сядзібах. Напэўна, у Беларусі работ мастака не засталася зусім.

Можна падумаць, што Вінцэнт Дмахоўскі (1807—1862) заслужыў стос манаграфій, альбомаў з рэпрадукцыямі, што ў нашых музеях даступныя карціны гэтага жывапісца. Расчаруем. Яго палотноў у Беларусі, напэўна, не засталася зусім. Што да публікацый, то першы айчынны нарыс пабачыў свет у 1971-м у кнізе Леаніда Дробава “Беларускі мастакі XIX стагоддзя”. Да асобы Дмахоўскага таксама звярталіся мастацтвазнаўцы Барыс Крэпак, Леаніда Міронава, лідскі краязнавец Леанід Лаўрэш і некаторыя іншыя.

РАДАВОД ПА МЯЧЫ...

Слыны паэт і краязнавец Чэслаў Янкоўскі ў чатырохтомнай працы “Павет Ашмянскі” выклаў важныя звесткі пра гэтую фамілію. Дадаўшы інфармацыю з “Гербоўніка беларускай шляхты” і тое-сёе з архіўных знаходак, прапануем такую лаведку.

Метрыка хросту Вінцэнта Дмахоўскага

Дмухоўскія (Дмахоўскія) ужо з XVI стагоддзя згадваюцца на Ашмяншчыне, а з наступнага — на суседняй Навагрудчыне. Не надта заможныя, прадстаўнікі гэтага роду з цягам часу выйшлі на іншы ўзровень. Дзед Вінцэнта, Алойзы, спярша быў камісарам правянтавам, а пазней земскім суддзёй браслаўскім, валодаў Лебедзевам у Браслаўскім павяце. Што да бацькі мастака, Ігнаці, то ў дакументах ён упамінаецца адразу як ротмістр аршанскі, а пазней — ашмянскі. Лёс адмераў мужчыну не так шмат. У 1824 годзе Ігнат заўчасна развітаўся з гэтым светам, пакінуўшы жонку і малых дзяцей.

Згадаем яшчэ аднаго з Дмахоўскіх, Аўрэліяна, што служыў сакратаром судовым знакамітай Адукацыйнай камісіі (фактычна першага ў Еўропе міністэрства адукацыі). Ён быў касірам таварыства, што дапамагала бедным студэнтам Віленскага ўніверсітэта. Не адзін з філаматаў-філарэтаў выкарыстаў плён дабрадзейства Аўрэліяна.

І апошняе — пра варыянты прозвішча. Хоць мы і пішам Дмахоўскі, гэта не першыны варыянт. Бацька мастака ў дакументах фігуруе як Дмухоўскі (Dmochowski, Dmochowski). У метрыках таксама. Сам Вінцэнт пазней падаваў сваё прозвішча як Dmochowski (падпісваў так карціны). Да таго ж сябры майстра нешта ды ведалі. Антон Эдвард Алынец ва ўспамінах згадваў сям’ю Дмухоўскіх. Уладзіслаў Сыракомля быў аўтарам першай біяграфіі-некралага творцы, складзенай адразу пасля яго смерці, і ў гэтым тэксьце пануе форма Дмухоўскі. Вось і думай.

...І ПА КУДЗЕЛІ

Не так шмат знойдзецца беларускіх шляхецкіх фамілій, якія ўпершыню згадваюцца ў пачатку XV стагоддзя. Зяновічы ўпамінаюцца ўжо ў 1401-м. Яны паходзілі з Полацкага ваяводства. Прыдомак

Герб Дмахоўскіх “Побуг”

Касцёл Святых Апосталаў Пятра і Паўла ў Іўі

“Дэспат”, як лічыцца, род прывоіў у XVII стагоддзі, спрабуючы злучыць сябе кроўнымі сувязямі з сербскімі дэспатамі (прадстаўнікамі Сербскай дзяржавы, што канчаткова знікла ў 1540-м).

Дзед Вінцэнта па маці Антон Дэспат-Зяновіч (каля 1736—1795) валодаў дваром Замошша ў Докшыцкім павеце. Бабуля Элеанора-Магдалена

Скарбэк-Ваўжынская (каля 1743—1802) належала да шляхты з Ашмянскага павета. Бацька бабулі Марцін, падкаморы ашмянскі, дэпутат Галоўнага Трыбунала ВКЛ, меў фальварак Ашмянка.

Брат Элеаноры Міхал-Ісасафат-Плассыд-Рынгавард-Адам (1767—1841) быў больш заўважнай асобай, да таго ж адыграў сваю ролю ў жыц-

ці Вінцэнта Дмахоўскага. Пачаўшы шлях у 1787 годзе ў якасці пасла ад Полацкага ваяводства да караля Станіслава Панятоўскага, Міхал прайшоў шмат службовых прыступак і завяршыў кар’еру мінскім губернерскім маршалкам (1814—1823). У 1816-м разам з жонкай адкрыў для сялян лякарню ў маёнтку Янушава Барысаўскага павета. Адзін з сыноў дзяржаўнага дзеяча, Ігнат, вядомы як аўтар паэтычнага твора Іміеннік, а другі, Антон, падчас вучобы ў Віленскім універсітэце быў сябрам знакамітага Таварыства філарэтаў.

НА МАЛОЙ РАДЗІМЕ

У сціплай гістарыяграфіі Дмахоўскага ў якасці месца нараджэння называюцца або Самішчы, што каля Трабаў, або Нагародавічы блізу Дзятлава. Першы варыянт пазначыў у некралагу творцы Уладзіслаў Сыракомля. Другі — у “Польскім слоўніку біяграфічным” Ядвіга Пуцята-Паўлоўскага. У трохтомнай працы “Універсітэт Віленскі” гісторык Юзаф Бялінскі прывёў кароткія біяграфыі двух мастакоў Вінцэнтаў Дмахоўскіх — выразна праглядаецца падзелены жыццёпіс адной і той жа асобы. Паводле Бялінскага, Вінцэнт нарадзіўся ў маёнтку Гаўя Ашмянскага павета.

Згодна з метрыкай, знойдзенай мною ў кнігах іўеўскага касцёла, Вінцэнт-Зянон-Напалеон з’явіўся на свет у фальварку Гаўя 14 ліпеня (2 ліпеня па старым стылі) 1807 года. Хрост сына шляхецкіх Ігнаці і Марыяны Дмахоўскіх адбыўся праз

тыдзень. Цікава, што імя Вінцэнта дапісалі пазней — на гэта ў 1888-м звярнуў увагу нейкі чыноўнік, зрабіўшы на палых пазнаку. 25 чэрвеня (па старым стылі) 1808 года нарадзіўся другі сын Дмахоўскіх Зянон-Караль-Антон, і неўзабаве сям’я перабралася ў Дзятлава. Але яшчэ не ў Нагародавічы.

Фальварак Гаўя, што некалі стаў на беразе аднайменнай звільстай рачулкі, не захаваўся. Сёння на яго месцы пустыя пяскі, на якіх новыя людзі будуць катэджы. Раней праз фальварак праходзіў тракт Іўе — Ліда. На выспе, аточанай ракой, была ўніяцкая царква або капліца. Сёння тракт замяніла траса М6. Храма ж таго — і следу няма.

Дарэчы, падчас вандроўкі ў Іўе давялося выявіць важнае сведчанне даўняй сувязі Дмахоўскіх з гэтым мястэчкам. У касцёле Святых Пятра і Паўла, парафіянамі якога некаторы час былі бацькі ды іншыя сваякі Вінцэнта, збераглася мармуровая памятная дошка 1851 года. Яна прысвечана сыну Аўрэліяна Раману, брату Казіміру, бацькам Сымону і Антанэлі, дзеду і бабулі Раману і Людвіцы. Усе гэтыя асобы пахаваны пры касцёле. Дошка аздоблена гербом “Побуг”. Вырабіў яе вядомы віленскі мастак Юзаф Казлоўскі (гл. “К”, № 34, 2022).

Ці з’яўляюцца такія звесткі падставой для ўшанавання памяці жывапісца Дмахоўскага ў родных мясцінах?

Працяг будзе.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

СУБОТНІКІ З “К”

Родавае пахаванне Рэйтанаў (было — стала)

Да слаўнага роду

Маршрут чарговай вандроўкі абраны не новы, але ў сезоне абавязковы: едзем у Ляхавічы. У цені адзінага на ўсе мясцовыя могілкі дрэва — векавой лістоўніцы — заталася родавае пахаванне Рэйтанаў.

Некалі ў цені Ляхавічаў стаў касцёл Узвышэння Святога Крыжа, пабудаваны ў першай палове XVIII стагоддзя. Каля святых зладзён існавалі парафіяльныя могілкі, якія цягнуліся ўздоўж рачулкі Ведзьмы. Сёння на месцы храма паркінг пры кірмашы. Могілкі закрылі для пахаванняў каля 1795-га і тады ж заснавалі новыя, за гарадской мяжой. На пачатку XIX стагоддзя там з’явіліся капліцы — Рэйтанаў і Солтанаў. Гэтыя пабудовы — нешматлікія памяткі сакральнай архітэктурны, што засталіся ў Ляхавічах ад тых часоў.

З 2013 года мы даглядаем месца, дзе спачываюць многія сваякі знакамітага дзеяча часоў Вялікага Княства Літоўскага Тадэвуша Рэйтана (1740—1780). Прыкладам, яго малодшы брат Міхал — некалі навагрудскі земскі суддзя, случкі павятоваы маршалак. Быў адным з самых блізкіх сяброў Караля Радзівіла Пана Каханку, нават трапіў на старонкі нашай літаратуры XIX стагоддзя. Паводле аднаго з твораў, аднойчы Міхалу ўдалося выратаваць нясьвіжскіх яўрэяў ад пагромаў, якія хацелі здзейсніць шалёны князь. Побач пахаваны самы малодшы з братоў Тадэвуша Станіслаў — начытаны архівіст і паэт. А яшчэ адналюб. Так і не ажыніўся пасля таго, як яго каханую аддалі за іншага. Пры Станіславе, як і пры яго дзядках, Грушаўка была мясцовым культурным цэнтрам.

Згадаем яшчэ Дамініка, сына Міхала. Гэты прафесійны вайсковец служыў годна, куляем не кланяўся, меў адкрытую душу. Таму многія адзначылі яго ва ўспамінах. Прыкладам, “польскі Мальер”, слыны драматург Аляксандр Фрэдра, п’есы якога з поспехам ставіліся і ставяцца на тэатральных сцэнах. Дамінік за слугоўвае ўвагі і з той прычыны, што ён быў адным з галоўных фундатараў новага будынка случкай гімназіі, які захаваўся і па сёння, працягвае служыць юным беларусам.

Што ж уяўляе з сябе рэйтанаўскі ўчастак на могілках? Гэта пляцоўка каля дзевяці квадратных метраў, акружаная старалаўняй вытанчанай агароджай. У цені раней стаяла капліца, якая абрунулася летам 2015 года. У нашых сэрцах жыве на-

дзе на яе адраджэнне. Да таго ж мы паспелі правесці неабходныя даследаванні і абмеры пабудовы. Можа “дапамагчы” ў аднаўленні і яе сястра-блізня, што стаіць на старых могілках у Вялікай Ліпе. Акрамя помнікаў у гонар Рэйтанаў, рэшткаў цэнтральнай капліцы, збераглася цагляная каплічка-слупок з выдранай мемарыяльнай дошкай. Але імёны ўсіх прадстаўнікоў роду, што тут пахаваны, ужо ўстаноўлены. Нават падрыхтаваны адпаведныя шылды, што чакаюць свайго часу, каб заняць месца на адноўленай пабудове.

Гэтым разам задачы ў нас былі прасцейшыя. Абкасіўшы траву і прыбраўшы смецце, мы ўзялі зваротны курс.

Зміцер ЮРКЕВІЧ
Фота аўтара

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ Вялікай Айчыннай вайны

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8, тэл.: 8 017 2030792, 8 029 1440792, 8 017 3271166

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Часовая экспазіцыя **"Адзінай памяці верныя"**, прысвечаная 80-годдзю вызвалення Беларусі.
- Часовая экспазіцыя **"Музей. Час. Памяць"**, створаная ў рамках праекта "Адкрытыя фонды".
- У продаж паступілі сертыфікаты на наведванне экспазіцыі музея.
- Інтэрактыўная праграма **"Салдаты неба"**. Пляцоўка самалёта Лі-2. Запісацца можна па тэлефоне 8 017 2030792. **Праводзіцца па нядзелях да верасня.**
- Часовая экспазіцыя **"Мы набліжалі Перамогу"**. Сумесны выставачны праект з дзяржаўным прадпрыемствам "Белгеадэзія".

Падрабязнасці ў сацыяльных сетках і на сайце warmuseum.by.

УНП 100235472

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19, тэл.: 8 01770 20602, 8 01770 20660, 8 029 5518051, 8 029 1903149

Палацавы ансамбль

- Тэатралізаваная экскурсія **"Таямніцы палацавых прыёмаў"**. **10–11 жніўня з 13.00.**
- Часовая экспазіцыя **"Ператвораныя ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны"**. **Да 13 кастрычніка.**
- Выставачны праект **"Прыгажосць і мода. XIX–XXI стагоддзі"**. **Да 20 кастрычніка.**
- Экспазіцыя **"Цудатворная Жыровіцкая ікона Божай Маці ў камені"**. Аўтар праекта А. Папельскі. Малая выставачная зала. **Да 18 лістапада.**
- Выстава **"Маджарскія: армянскі род у гісторыі Беларусі"**. Калекцыйныя залы "Слуцкія паясы". **Да 31 снежня.**
- Міжнародны выставачны праект **"Castrum doloris. Пахавальны цырыманіял нясвіжскага двара"**. **У складзе пастаяннай экспазіцыі.**
- Квэст **"Палацавыя таямніцы"**.
- Виртуальныя выставы: **"Ператвораныя ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны"**, **"Нясвіж – здабытак сусветнай культуры"**, **"Разбуральны след вайны ў архітэктуры Нясвіжа"**, **"Шэдэўры калекцыі і ўнікальныя артэфакты музея-запаведніка «Нясвіж»"**.
- Тэматычныя і аглядныя экскурсіі па гісторыка-архітэктурных помніках і ландшафтных парках Нясвіжа.

Інфармацыйна-касаваы цэнтр

(г. Нясвіж, вул. Гейсіка, 1)

- Часовая экспазіцыя твораў сучаснага мастака Маргарыты Маніс **"Мінск у Нясвіжы"**. **Да 9 кастрычніка.**

Адзел экскурсійнай, культурнай і навуковай дзейнасці

"Палацавы ансамбль"

(г. Нясвіж, вул. Замкавая, 2)

- **Выстава карт са збораў Беларускага геаграфічнага таварыства і геадэзічных прыбораў з калекцыі кампаніі "Геакарт"**. **Да 14 жніўня.**

Архітэктурны помнік "Слуцкая брама"

(г. Нясвіж, вул. Слуцкая)

- Часовая экспазіцыя **"Колер і святло. 3 гісторыі вітражнага мастацтва"** з фондаў музея-запаведніка. **Да 30 верасня.**

Пастаянныя экспазіцыі

- **"Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы ў XVIII – 1-й палове XIX ст."**
- Калекцыя гадзіннікаў XIX–XX стагоддзяў **"Культура часу"**. З фондаў музея-запаведніка.

Мерапрыемствы

- Квэсты: **"Безаблічны артэфакт"**, **"Карта сямі каралеўстваў"**, **"Музейны дэтэктыў"**, **"Музейнае расследаванне"**.
- Культурныя мерапрыемствы: **"Прыём у княгіні"**, **"Дзень нараджэння ў ратушы"** (група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў).
- Сюжэтна-ролевая развівальная праграма **"Школа шпіёнаў"** (да 25 чалавек).
- Гульня-знаёмства **"Музейка аб музеі"** (група да 25 чалавек ад 4 да 7 гадоў).
- Гульнявая праграма **"Выкрунтасы"** (група да 25 чалавек).

Падрабязнасці па тэлефонах 8 01770 20602, 8 01770 20660 або на сайце niasvizh.by.

УНП 6002207920

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Някрасава, 3, тэл.: 8 017 2350331, час працы: серада – нядзеля з 12.00 да 20.00

- **Выстава работ з фонду НЦСМ "Візуалізацыі. Паверхня і знак"**. **Да 5 верасня.**
- **Выстава "Лета – маленькае жыццё!"**, падрыхтаваная з фондавых калекцый НЦСМ. **Да 5 верасня.**

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47, тэл.: 8 017 2350332, 8 017 3990978, час працы: аўторак – нядзеля з 12.00 да 20.00

- **Выстава "Слоўнікавы запас"**. **Да 6 кастрычніка.**

УНП 192543414

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г. п. Мір, Карэліцкі р-н, Гродзенская вобл., тэл.: 8 01596 36290, 8 01596 36270

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- **Выстава "Літургічнае адзенне. Арнат як твор мастацтва"**. Сумесны праект з Гродзенскім дзяржаўным музеем гісторыі рэлігіі. **Да 11 жніўня.**
- **Фотавыстава "Забутыя героі: Першая сусветная вайна на фотаздымках Паўла Веліканава"**. Падрыхтавана на аснове наяўнай у фондах Яраслаўскага дзяржаўнага гісторыка-архітэктурнага і мастацкага музея-запаведніка калекцыі фатаграфій вайскоўца 30-га Сібірскага стралковага палка Паўла Веліканава. **Да 29 жніўня.**
- Касцюміраваная выстава **"Гісторыя ў асобах"** Цэнтральнага музея васковых фігур Санкт-Пецярбурга. **Да 30 верасня.**
- Экспазіцыя **"Войны XX стагоддзя. Гета ў Мірскім замку"**.
- Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
- Экскурсіі з элементамі тэатралізацыі для дзяцей і дарослых.
- Экскурсія для дваіх **"Інтрыгі Купідона"**.
- Сямейная квэст-экскурсія **"Легенды і паданні Мірскага замка"**.
- Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: **"Святочная страва для князя па старадаўнім рэцэпце"**, **"Асаблівае жаночае касцюма XVIII ст."**, **"Арганізацыя войска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст."**, **"Печы з каробкавай кафлі XVI–XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў"**.

УНП 590201541

МУЗЕЙ В. К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37, тэл.: 8 0222 650203, 8 0222 658800

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- Art-lectorium **"Зразумелае мастацтва"**. **Праводзіцца заўсёды.**

Падрабязней на сайце artmuseum.by альбо па тэлефонах 8 0222 650203, 8 0222 658800.

УНП 100377771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20, тэл.: 8 017 3970163 (экскурсійнае бюро)

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- Экспазіцыя **"Мікола Бушчык. Жарсць колеру"**. Выставачны корпус, вул. Карла Маркса, 24, паверх 4. **Да 11 жніўня.**
- Экспазіцыя **"Ю. Пэн, Я. Кругер. Мастацкія школы Беларусі"**. Выставачны корпус, вул. Карла Маркса, 24, паверх 3, залы 1 і 2. **Да 18 жніўня.**
- **Выстава "Сімвалы, атрыбуты і алегорыі ў мастацтве Беларусі XVII–XIX стст."**. **Да 13 кастрычніка.**
- Экскурсіі: **"Самыя-самыя..." (6+)**, **"Якога колеру зіма?" (6+)**, **"Казкі Усходу" (10+)**, **"Міфы Старажытнай Грэцыі і Рыма" (10+)**, **"Партрэты даўнія мінулых пакаленняў..." (10+)**, **"Пяць моў кахання" (16+)**, **"Жаночы партрэт" (16+)**, **"Мінск у музеі" (16+)**. **Праводзіцца заўсёды.**

УНП 100377771

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА

Мінскі р-н, Астрашыцка-Гарадоцкі с/с, в. Аколіца, вул. Іванаўская, 17б, тэл.: 8 017 5074468

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- **Батлеечны спектакль. Праводзіцца заўсёды.**
- Майстар-клас **"Саломаляценне"**. **Праводзіцца заўсёды.**
- Майстар-клас **"Лялька-мотанка"**. **Праводзіцца заўсёды.**
- Майстар-клас **"Ткацтва"**. **Праводзіцца заўсёды.**

УНП 100377771

КУЛЬТУРА

Сайт: kultura-info.by
E-mail: kim@kultura-info.by

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА). Выдаецца на беларускай мове.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — КУЗНЯЦОВА Наталля Васільеўна. Рэдакцыя газеты "Культура":

Галоўны рэдактар — КУЗНЯЦОВА Наталля Васільеўна. Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Генадзьеўна.

Адказны сакратар — Галіна МАЛІНОУСКАЯ.

Рэдактары аддзелаў — Віктар ГАУРЫШ, Данііл ШЭЙКА.

Аглядальнікі рэдакцыі — Яўгенія ГАБЕЦ, Віялета ГРЫНКЕВІЧ, Данііл ПІУКАРЭЦ, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Святлана ЧЭКАЛАВА, Зміцер ЮРКЕВІЧ, Настасся ЮРКЕВІЧ.

Рэдактары літаратурныя — Мацвей ЗАЙЦАЎ, Лідзія НАЛІЎКА.

Рэдактар мастацкі — Мікалай КАСЦЮКОЎ.

Тэлефон: 8 017 2860797. Тэлефон-факс: 8 017 3345741. Бухгалтэрыя: 8 017 3345735. Рэкламны адзел: 8 017 2860797.

Падпісныя індэкс: 63875, 638752, 63879. Льготныя на паўгоддзе: 63872, 638722 (зніжка 15 %). Камплект (газета "Культура" і часопіс "Мастацтва"): 63874, 638742 (зніжка 10 %).

Рознічны кошт — па дамоўленасці.

* — матэрыял на правах рэкламы.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Аўтарскія рукапісы не рэанзююцца і не вяртаюцца. Меркаванне аўтара можа не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

Падпісана ў друку 08.08.2024 у 16.00. Замова № 1770. Наклад 3320.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва «Беларускі Дом друку»". 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 3820000007667 ад 30.04.2004.

© "Культура", 2024.

Падпіска на газету "Культура" з мабільнага тэлефона

УНП 100377771

Ідзе падпіска

Газета "Культура": Індывідуальны **63875** (1 мес. – 15,43 руб.) Ведамасны **638752** (1 мес. – 25,04 руб.)

Льготны (для юрыдычных асоб, якія афармляюць падпіску на адрас сваіх супрацоўнікаў і пенсіянераў) **63879** (1 мес. – 17,38 руб.)

Часопіс "Мастацтва": Індывідуальны **74958** (1 мес. – 20,84 руб.) Ведамасны **749582** (1 мес. – 40,84 руб.)

Льготны (для юрыдычных асоб, якія афармляюць падпіску на адрас сваіх супрацоўнікаў і пенсіянераў) **74986** (1 мес. – 22,97 руб.)

Газета "Культура" + часопіс "Мастацтва" (камплект): Індывідуальны **63874** (1 мес. – 33,02 руб.) Ведамасны **638742** (1 мес. – 59,76 руб.)